

UIT HEUSDENHOUTS HISTORIE 32

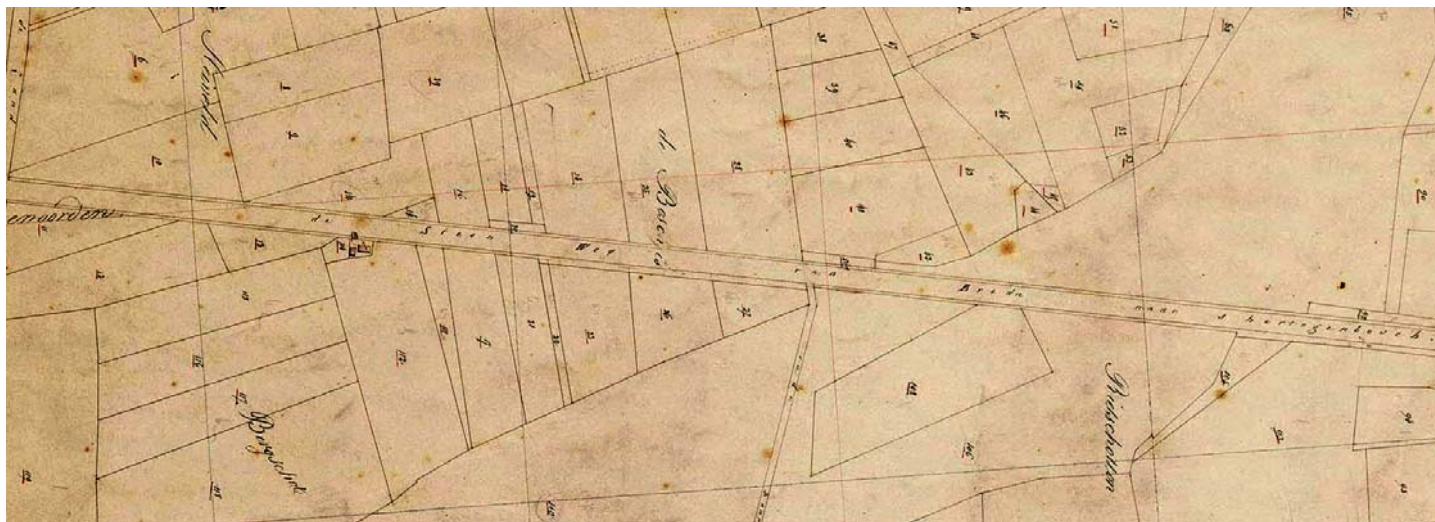
door Heemkundekring Paulus van Daesdonck

Charlottenburg en Bisschopshoeve

Inleiding

Het is de mensen eigen om alles wat hen omringt, alles wat op aarde aanwezig is en ook daarbuiten, namen te geven. Dat geldt ook voor steden, dorpen inclusief de wegen en straten daarin. Voor wegen en straten kwam dat vroeger vaak neer op het aangeven waar deze vandaan kwam en waar deze naartoe liep. Zo lezen we op de kadasterkaart uit 1827 als naam voor de Tilburgseweg: De Steenweg van Breda naar 's-Hertogenbosch. Bij het uitbreiden van steden en dorpen kwamen er steeds meer straten en wegen bij, die om ze te onderscheiden uiteraard ook een naam kregen. Met Hoofdstraat, Schoolstraat, Kerkstraat, Zandweg of Dorpsstraat ben je qua naamgeving al snel uitgeput. Zo werd en wordt er vaak gekozen voor namen die in een bepaald verband passen, zoals bekende personen uit het verleden, waaronder schrijvers, schilders, wetenschappers, admiralen, maar ook vogels of andere dieren.

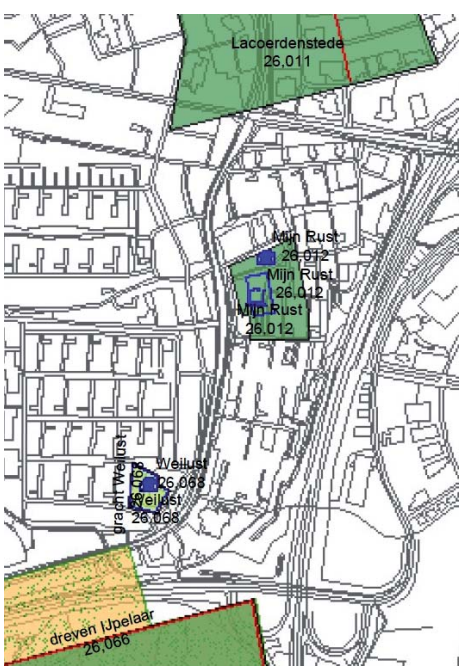
Straatnaam

In de titel van dit stukje staat Charlottenburg, het is de naam van de verbinding tussen Grote Houw en Bisschopshoeve in het huidige Heusdenhout, zie Google Maps. Als straatnaam is deze nog niet zo oud. Bij de annexatie per 1 januari 1942 verwierf Breda het westelijke deel van Heusdenhout. Tot dan toe maakte het deel uit van de gemeente Ginneken en Bavel. Op 1 juni 1961 ging het resterende deel van Heusdenhout over naar Breda, dat vanaf 1942 tot de gemeente Nieuw-Ginneken behoorde. Het duurde natuurlijk even voordat de wijkvorming op gang kwam en afgerond werd. Op 15 oktober 1965 stelden Burgemeester en Wethouders van Breda de straatnaam Charlottenburg vast. De naam is niet ontsproten aan het brein van een gemeentebestuurder, maar komt uit het verleden van Heusdenhout.

Buitenplaats en landgoed

In vroeger tijden waren de steden vooral in de zomer niet de beste plek om te verblijven. Wanneer je welgesteld was kon je er wat aan doen om de stank, de pest en de drukte te vermijden. Sommige personen die rijk geworden waren, bijvoorbeeld door de handel of die een hoge functie hadden in de politiek of in het leger, kochten een stuk land buiten de stad. Ze lieten er een boerderij op bouwen of er stond er al een op, waarin een

'herenkamer' werd gerealiseerd. Een chique gedeelte waarin de eigenaar en zijn familie ter ontspanning konden verblijven. De boerderij of boerderijen werd(en) verpacht, dus hun investeringen renderden tevens. Het landgoed met akkers en tuinen werd onderhouden door de pachter(s) en bracht vrucht op. Die beweging kwam op gang aan het eind van de zestiende eeuw. Was er meer geld dan

Op het huidige wegenpatroon zijn de landgoederen Charlottenburg en Weilust in kleur aangegeven.

Van links naar rechts de Tilburgseweg uit 1827.

werd er een landhuis, een herenhuis, op het landgoed gebouwd en een sierlijke tuin aangelegd of bossen aangeplant.

Afkomst naam Charlottenburg

In de buurt van Heusdenhout vond die ontwikkeling ook plaats, aan de zuidzijde met de buitenplaats Ijpelaar en aan de noordzijde met Lacoerdenstede. Van beide buitenplaatsen lag een deel van het bijbehorende grondgebied in Heusdenhout. In Heusdenhout zelf bestonden de buitenplaatsen Mon Repos (Mijn Rust) en bestaat nog steeds Weilust aan de Heusdenhoutseweg. De buitenplaats Mon Repos lag aan de zuidzijde van de Kapelstraat. In de afbeelding zijn de buitenplaatsen geprojecteerd op het huidige wegenpatroon van Heusdenhout. Het landgoed Mijn Rust (Mon Repos) werd gebouwd tussen 1754 en 1768. Het bestond uit een herenhuis en twee hoeven. Er was ook een omgracht perceel dat nog jaren herkenbaar was in het landschap. De jeugd van Heusdenhout schaatste op de in carré liggende gracht, wanneer deze bevroren was. Het landgoed kende in de loop der tijd meerdere bewoners, zoals bijvoorbeeld de eigenaar uit 1788 met de achternaam Siereveld. Sinds 1971 is die naam door B&W vastgesteld als straatnaam in Heusdenhout. De echtgenote van één van

de vroegere bewoners heette Charlotte, vandaar dat het landgoed ook bekend stond als Charlottenburg. Deze naam komt voor het eerst voor in 1803.

Aankoop Charlottenburg

Ad Oomen uit de Kapelstraat, zoon van Pieter Oomen (*1905-†1982) en Cornelia Oomen-Backx (*1907-†1980), citeert uit de koopakte opgesteld door notaris A.W. de Mirandolle:

“Op 29 juli 1803 kopen Pieter Cornelis L(e)yt(en) en Helena Peeter van Dijk van Antoine Hardij eene Buyteplaats thans Charlottenburg genaamd bestaande in eene Heere Huysinge, Koetshuys, Stalling, Bassecour Hof en Erve leggende ront om in desselfs Vijver mitsgaders den Hof Buyten den Vijver aan de Oostzijde, met de Cingels aan de Westzijde van de voornoemde Heeren Huijsinge te samen groot circa twee Buinderen staande en geleegen te Heusdenhout onder Ginneken. Oost en Zuid de Steede van gemelde P.C. Lyten en H.P. van Dijk, West Cornelis Gooijaarts en Noord buijten de wal de Vroente.”

Mgr. Petrus Leijten, bisschop van Breda tussen 1885 en 1914.

Mgr. A.C. (Toon) Oomen, bisschop van Mwanza in Tanzania.

“Mijn voorouders,” vertelt Ad, “Pieter Cornelis Leyten, die in de Hage (Princenhage) geboren was, en Helena Peeter van Dijk geboren in Ginneken, gingen op 15 oktober 1803 in ondertrouw en trouwden op 30 oktober 1803. Dit blijkt uit de trouwakte van de Schepenbank Ginneken en Bavel. 1759-1810, zie de afbeelding.

In 1833 werd hun dochter Helena geboren die op 17 september 1856 trouwde met Adrianus Oomen die in 1825 was geboren. In 1834 zag hun zoon Petrus het levenslicht. Petrus Leijten werd in 1885 benoemd tot de vierde bisschop van het bisdom Breda.”

Bisschopshoeve

De huidige straatnaam Bisschopshoeve werd door het College van Burgemeester en Wethouders vastgesteld op 15 oktober 1965. De straatnaam is een verwijzing naar de boerderij met de naam Helenahoeve, die ten zuiden van de Kapelstraat was gesitueerd. Op die boerderij zijn zoals uit het voorgaande blijkt twee kinderen geboren die later beiden bisschop werden: Petrus Leijten (*16-07-1834 en †17-05-1914) en Antonius Cornelius (Toon) Oomen (*16-02-1876 en †19-08-1957). Vandaar de naam Bisschopshoeve, die pas is ontstaan bij de wijkvorming.

Helenahoeve

Van de oorspronkelijk bebouwing van de Charlottenburg bleef op den duur niet veel over. Mogelijk kunnen we daar in een volgend artikel wat meer aandacht aan schenken.

In 1852 werd een nieuwe boerderij gebouwd waarop Adrianus Oomen en Helena Leijten agrarisch actief waren. Het gezin Oomen-Leijten werd gezegend met negen kinderen. Hun jongste kind Toon werd Witte Pater en missiebisschop in Mwanza Tanzania.

In 1921, op Hemelvaartsdag, brandde de boerderij af ten gevolge van bliksem-inslag. De herbouwde boerderij kreeg de naam Helenahoeve.

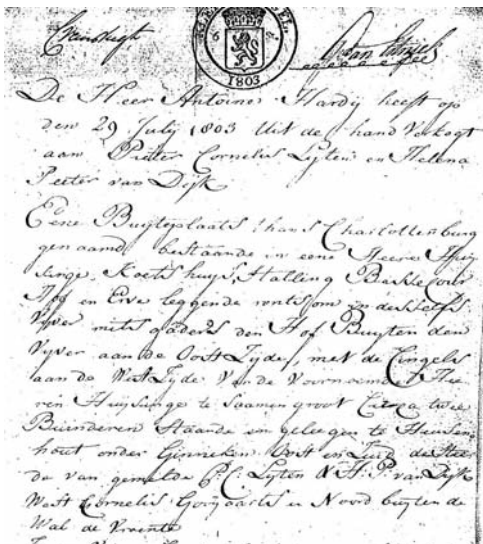
De werkgroep Heusdenhouts Historie van de heemkundekring Paulus van Daesdonck is voortdurend op zoek naar foto's en verhalen uit het voormalige kapeldorp Heusdenhout. Hiermee vullen we de archieven van de kring aan en gebruiken we informatie daaruit om de geschiedenis van het heem en meer in het bijzonder van Heusdenhout door te vertellen. Mocht u in dit verband nog wat interessants tegenkomen, wij houden ons daarvoor aanbevolen.

Reacties kunt u doorgeven via nieuws@heusdenhout.nl of via 076 5810024.

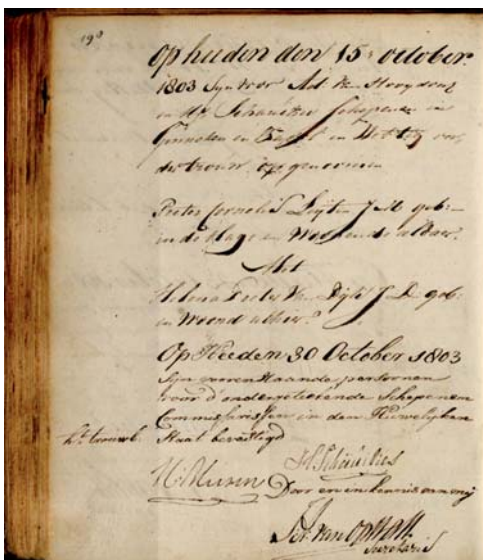
Werkgroep Heusdenhouts Historie.

Tot aan de sloop in augustus 1969 droeg deze boerderij de naam Helenahoeve.

Een deel van de koopakte van de buitenplaats Charlottenburg uit 1803.

De huwelijksakte van Pieter Cornelis Leijten en Helena Peeter van Dijk uit 1803.

